

האומץ לבקר בבית הכנסת

האם העיתונים מיהרו לקבוע כי יהודים הבאים לבית הכנסת מונעים מאומץ ועקשנות? אירוע ארבעת השבויים האחרון, מזכיר אירוע היסטורי מלפני 1,000 שנה בו ההשגחה העליונה שלחה ארבעה רבנים חשובים לקהילות שונות, אותן הקימו והחיו מחדש. מה ניתן להסיק מכך לימינו?

היכן יותר מסוכן?

בשבוע האחרון התפרסמו כתבות בשני העיתונים החשובים בארצות הברית בקשר לאירוע הטרור בטקסס.

שני העיתונים שמייצגים את שני הקצוות הפוליטיים בארה"ב, הניו-יורק טיימס והוול סטריט ג'ורנל, בדרך כלל לא מסכימים על שום דבר, ואילו כאן באורח פלא שתי הכתבות שהתפרסמו מתנבאים בסגנון אחד?

הם כותבים שכתוצאה מאירוע החטיפה בטקסס יהודים מפחדים ללכת לבית הכנסת, או לבקר במוסדות יהודיים בארה"ב. ולא נחה דעתם עד שהם מגדירים את אלו שכן מבקרים בבתי הכנסת כאנשים עם אומץ, עקשנים וכו'.

בדצמבר האחרון במדינת מישיגן נער בן 15 נכנס לבית הספר וירה למוות בשלושה תלמידים ופצע שמונה. זהו האירוע האחרון בשורה של עשרות מקרי ירי בבתי ספר בארה"ב מפלורידה ועד קונטיקט, בהם עשרות ילדים נהרגו ונפצעו.

האם מישהו סבור שלשלוח ילד לבית ספר זהו מעשה שיש בו אומץ ועקשנות? אדרבה, נראה למי יש את האומץ להשאיר את הילד בבית ולתת לו 'חינוך ביתי'?

למעשה כולם ממשיכים לשלוח את הילדים בכל בוקר לבתי הספר בזמן ששם יש הרבה פחות שמירה מאשר במוסדות היהודיים.

נראה לי שאותם יהודים שכתבו את שני הכתבות הללו נכנסו לפרנויה שלא לצורך.

אם הם היו באים בעצמם לבית כנסת בשבת שעברה, הם היו פוגשים יהודים רבים שלא חושבים על עצמם שהם ניחנו באומץ או בטבע עקשנות כה גדול. הם פשוט עשו את מה שהם עושים כל שבת, הלכו לבית כנסת.

אבל האירוע בטקס עם 'ארבעת השבויים' וההצלה הנסית שלהם בוודאי התרחש בהשגחה פרטית, וצריך לחשוב מהי ההוראה עבורנו, ובפרט שמכל דבר צריך לצאת משהו חיובי.

מארבע שבויים לארבעה מנהיגים

ישנו סיפור שקרה לפני יותר מאלף שנים בשנת 990 לערך על 'ארבעת השבויים'. משלחת של ארבעה רבנים גדולים עלו על סיפון אוניה בנמל בארי בדרום איטליה במטרה לנסוע למדינות אחרות כדי לאסוף כסף עבור הקהילות היהודיות בסורא שבבבל שבה הם חיו.

הם הפליגו בים, ובמהלך ההפלגה הם נשבו על ידי ספינה ספרדית של שודדי ים ששייטה תחת דגלו של מושל קורדובה שבספרד. שלשת הרבנים נסעו בגפם ועוד נוסע אחד יחד עם אשתו ובנו. רב החובל ניסה לאנוס את האישה וכדי להימנע מכך היא קפצה לים. כאשר הגיעה הספינה לנמל אלכסנדריה שבמצרים הוא הציג את שבוייו למכירה.

חז"ל אומרים שהשבי גרוע ממוות, ולכן מצוות פדיון שבויים היא מצוה חשובה מאוד וקודמת לכל מצוה אחרת היות שהשבוי עומד בסכנת נפשות בכל רגע.

. באותם שנים קרה הרבה שיהודים נחטפו שכן החוטפים ידעו שאחיהם של היהודים יעשו הכול כדי לפדות אותם. הקהילה במצרים לא ידעה שמדובר ברבנים חשובים ולכן בני הקהילה היהודית באלכסנדריה פדו אחד מהארבעה, את רבי שמריה בן אלחנן.

הספינה המשיכה במסעה לאורך חופי אפריקה והגיעה לתוניסיה, לעיר קירואן שהייתה בזמנו מרכז יהודי גדול. שם הקהילה פדתה את רבי חושיאל (אביו של רבינו חננאל). משם נסעה הספינה לספרד ובקורדובה נפדו רבי משה ורבי חנוך בנו. מיקומו המדויק של המרכז הרביעי שבו נפדה החכם האחרון לא ידוע.

לאחר תקופה קצרה בה ה'שבויים' גרו בערים שבהם הם נפדו, בני הקהילות זיהו ש'השבויים' הם לא אנשים רגילים אלא תלמידי חכמים גדולים, וביקשו מהם

להנהיג את קהילותיהם. ה'שבויים' שהכירו תודה לקהילות על כך שהם פדו אותם והצילו את חייהם, בחרו להישאר שם, לייסד ישיבה ולהפיץ תורה בקרב יהודי המקום.

מסופר על רבי משה שהגיע לקורדובה שבספרד, שם הוא המשיך להתנהג כאדם רגיל ואף אדם לא עמד על גדולתו. פעם אחת הוא ישב בשיעור גמרא שמסר רבי נתן דיין העיר, וכשרבי נתן לימד את הסוגיה הוא טעה בהבנת הגמרא.

לאחר השיעור ניגש רבי משה שנודע בעיר בכינוי 'השבוי' אל הדיין, העיר לו על השגיאה והסביר לו את הפירוש הנכון. הדיין שהבחין מיד בגאונות של רבי משה, יצא למנהיגי הקהילה והכריז שהוא לא ישמש יותר כדיין העיר מכיוון ש'השבוי' עולה עליו פי כמה. הוא ביקש מבני הקהילה שימנו את רבי משה לדיין, והוא אכן עשה חיל בתפקידו בעיר.

הסיפור הזה קרה בתקופה שבה הקהילה היהודית בבבל הייתה בשיא כוחה, ומאז הלכה ודעכה. לעומת זאת, זו הייתה תקופה שקהילות אחרות בצפון אפריקה ספרד וגם באשכנז החלו לפרוח.

הסיפור הזה מבטא איך בהשגחה פרטית, לפני ששקעה שימשה של יהדות בבל, זרחה שמשן של קהילות יהודיות אחרות בזכות אותם 'ארבעת השבויים' (שיחות לנוער ח"ב עמ' 79).

מה השעה בבית הכלא?

הרבי הקודם בשנת 1927 ישב בכלא הסובייטי במשך שלשה שבועות לערך. ביומן שבו מתאר את אירועי המאסר, מספר הרבי שאפילו שעות לא היה לו בחדר, והחלון הקטן בחדר היה מוסתר מאור.

הדרך היחידה שהיה אפשר לדעת מתי זה יום או לילה, הייתה רק לפי הכרוזים של בית הסוהר. כשהם היו מכריזים שזהו זמן קימה, אז ידעו האסירים שהגיע הבוקר, וכך לפי זמני הארוחות יכלו לשער בערך את שעות היום.

ואז הרבי מצטט מהמדרש שמביא אותנו לפרשת השבוע משפטים, שממש לקראת סופה התורה חוזרת לסיפור של מתן תורה שקראנו שבוע שעבר.

מיד אחרי שהקב"ה נתן את עשרת הדברות אנו קוראים שהוא אומר למשה "עלה

אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן". בעקבות הציווי משה נפרד מבני ישראל; "ויבא משה בתוך הענן, ויעל אל ההר, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה", ובמילים אלו מסתיימת פרשת משפטים.

כאשר הרבי הקודם מספר ביומנו על החיים בכלא, שהוא לא ידע מתי יום ומתי לילה, הוא מצטט את המדרש שאומר: "ומנין ידע משה בהיותו בהר סיני מתי יום ומתי לילה? כששמע שמלאכי השרת אומרים "קדוש" ידע שהוא יום, וכששמע אותם אומרים "ברוך" ידע שהוא לילה".

שליחות בכל מצב

כולנו אומרים בכל יום בתפילה יחד "קדוש קדוש קדוש". אנו בעצם חוזרים על המילים שבהם המלאכים משבחים את הקב"ה. על כך אומר המדרש, שביום המלאכים משבחים את הקב"ה במילים "קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו", ואילו בלילה הם אומרים "ברוך כבוד ה' ממקומו", וכך ידע משה רבנו בזמן שהותו בהר סיני מתי יום ומתי לילה.

אומר הרבי שחמיו, הרבי הקודם: "ישיבתו בבית האסורים במעמד ומצב שלא ידע אם זה יום או לילה, הזכירה לו שגם משה רבנו בהיותו בהר לא ידע מתי יום ומתי לילה" (תו"מ נ"ז ע' 77).

מה שלמדים מדבריו של הרבי, זה שאדם יכול להיות במצב הכי קשה, אבל כשהוא זוכר שהקב"ה מנהל את העולם ושהכול מתנהל בהשגחה פרטית, אז גם כשהוא נמצא בבית הסוהר הוא יכול להעמיד את עצמו במצב של הר סיני, כי הוא יודע שגם שם, בין חומות הכלא, יש לו שליחות ומטרה.

ואולי אפשר לומר שאותם עיתונאים צדקו שצריך אומץ ועקשנות לבוא לבית הכנסת. הסיפור המודרני של 'ארבעת השבויים' בטקסס שניצלו בדרך נס, לא רק שהוא לא יחליש את היהודים מלבוא לבית הכנסת, אלא אדרבה, אצל יהודים קורה שדווקא כשמעמידים מולם אתגר, מתעורר בהם האומץ והעקשנות, והם הולכים ומתחזקים ביהדות.